

Sobre l'enigma de la llibertat

L'articulista qualifica de «gran llibre» l'obra del biòleg David Bueno però hi discrepa amicalment

JORDI VILA-ABADAL I VILAPLANA

L'amic i savi biòleg David Bueno ha escrit un llibre molt important. Es titula *L'enigma de la llibertat* i hi explica d'una manera meravellosament entenedora el procés de l'evolució de les espècies, des dels elements químics a la biomolècula i d'aquesta fins a l'*homo sapiens*; d'aquest últim, n'explica el procés evolutiu dels elements que el constitueixen, fins arribar a la mateixa intel·ligència, la creativitat, l'espiritualitat, etc. És un gran llibre.

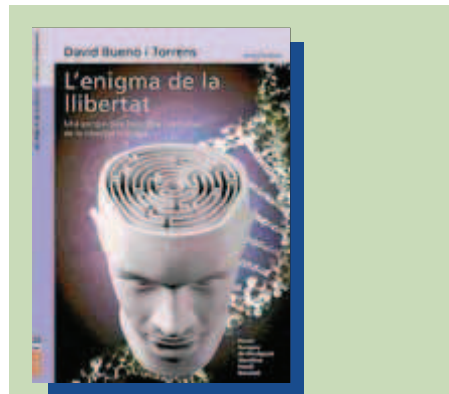
Entre altres coses, fa notar la meravella sorprenent d'alguns passos de l'evolució, impulsats pel que els biòlegs en diuen *proprietats emergents*, com, per exemple, el pas de la biomolècula a la vida, i el de la vida unicel·lular a la multicel·lular, i després a les altres formes superiors de vida fins a arribar a la humana.

Si ho pensem bé, és realment un misteri: el pas evolutiu i progressiu de la simple matèria, com és una proteïna, fins arribar a la intel·ligència i a la creativitat humana, és fruit d'una colla de salts, realment inexplicables. Però, per inexplicables i misteriosos que siguin aquests passos, no deixen de ser misteris de la matèria. I queden dintre d'aquest camp material perquè només en sortirien si arribessin a fer el pas a un tipus de vida angèlica. I, de moment, no crec que cap biòleg pensi que l'evolució de les espècies hi pugui arribar.

D'altra banda, ens adonarem que la matèria en presenta molts d'altres, de misteris inexplicables, però com que estem tan acostumats a conviure-hi, ja no els hi considerem. Per exemple, no és un gran misteri el fenomen de la gravetat? Doncs bé, perquè les diverses masses o els forats negres que poblen l'univers tenen la propietat d'atreure, és a dir, tenen la força de la gravetat? O, perquè si allarguem el braç a una palanca amb què movem una cosa n'augmentem la força?

Sí, la matèria és capaç de «contenir» misteris; i el misteri de la intel·ligència humana i de tota la seva espiritualitat estan enclosos en la matèria del cos humà. I ho dic perquè l'autor ens fa la pregunta de si l'evolució de les espècies ens ha portat a posseir una veritable llibertat de pensament o només la il·lusió d'aquesta llibertat. Ell acaba inclinant-se per la llibertat. I jo, malgrat el pes dels seus arguments, encara prefereixo només la il·lusió.

Per inclinar-s'hi, l'autor es basa molt en la

«L'ENIGMA DE LA LLIBERTAT»

Autor: DAVID BUENO TORRENS
Editorial: EDICIONS BROMERA
Pàgines: 288 / Preu: 21,95€

En un viatge fascinant a les intimitats de la nostra espècie i als sentiments que considerem més nostres, *L'enigma de la llibertat* ens apropa a la base biològica i evolutiva d'una de les característiques que ens és més preuada, la nostra llibertat, i proposa que aquesta és la millor adaptació que l'evolució ens ha ofert per garantir la nostra supervivència.

capacitat creativa que presenta l'ésser humà.

Però és evident que, quan parlem de la capacitat de creació, ho fem metafòricament, no literalment. Em sembla, doncs, que més que crear, el que fan els humans creatius és trobar, descobrir (*invenire*, en llatí): posar en contacte uns elements preexistents no relacionats i així «crear-ne» un de nou.

La persona creativa és la que té una *predispició* a aquestes troballes. Però si fos lliure de fer això que en diem «crear», tindria la idea creadora quan volgués, i no quan li sortís, quan li «vingués al cap». I aquesta predisposició o habilitat la té gràcies, d'una banda, als gens rebuts i, de l'altra, a la influència de l'entorn. Aquesta habilitat actua tan ràpidament i misteriosa que ens fa l'efecte que «crea» i que actua lliurement. Però, malgrat tot, ho fa d'una manera *predeterminada*: d'una banda, pels gens que determinen les seves capacitats mentals, i, de l'altra, per la influència de l'entorn, que determina la seva cultura.

Si realment tinguéssim una veritable lliber-

tat de pensament, fariem un judici objectiu de les coses; però ja sabem que no és així, perquè de les coses no ens en fem una idea de tal com són, sinó una idea que és fruit de la interpretació que fem de la percepció que tenim de la cosa. I en la interpretació i percepció de la cosa, hi intervenen molts d'elements, sobretot els sentiments. Per això, quan a en Messi li fan una entrada quatre defenses del Madrid i cau a dins l'àrea, els milers de culers que ho veuen interpreten i jutgen que és penal; en canvi, els milers de madridistes que també ho veuen interpreten i jutgen que s'ha tirat a la piscina. I si l'àrbitre és capaç de prendre una decisió lliure dels sentiments dels uns i dels altres és perquè està influït pel sentiment del deure de la imparcialitat.

També s'argumenta a favor de la llibertat del pensament humà, fent notar el fet que l'home hagi adquirit una capacitat rapidíssima d'adaptació al seu entorn i als seus canvis, i que hagi deixat a anys llum les altres espècies pel que fa a la capacitat adaptativa: imaginem-nos quants anys o segles devien trigar els castors per inventar-se el sistema de rescloses per pescar peixos! En canvi, els humans cada dia ens inventem una cosa nova per adaptar-nos més bé a l'entorn i als seus canvis. No és això, una prova que posseeixen un pensament lliure?

És veritat que la capacitat del ser humà d'adaptació a l'entorn i als seus canvis és d'una gran rapidesa. Amb tot, no sé si som tan ràpids d'adaptar-nos-hi com ens pensem. Perquè si ho fóssim tant, ara, que els canvis de l'entorn fan que s'esgotin les existències necessàries per la supervivència de l'espècie, canviaríem el comportament i deixariem de ser animals depredadors i ens convertiríem en animals restauradors. I no es veu pas que això passi, més aviat al contrari, perquè els factors depredadors de la nostra espècie continuen dominant sobre els restauradors, i veiem que cada cop destruïm més recursos necessaris.

I si admetem que tenim llibertat i que, si continuem sent depredadors és perquè ho escollim lliurement, aleshores hem d'admetre el fracàs total de la selecció natural de les espècies: ja que voldria dir que, quan aquesta selecció natural—que té per finalitat la conservació i propagació de les espècies—hauria arribat a la seva màxima propietat emergent, que seria la

El biòleg i escriptor David Bueno Torrens.
JORDI GARCIA

Doncs bé, aquests límits, d'una banda, estarien determinats pels nostres gens i, per altra, estarien condicionats per les influències del nostre entorn. I la nostra llibertat condicionada no pot fer allò que no està a l'abast dels nostres gens, ni allò que els condicionaments de l'entorn no ens permeten.

Per adonar-nos d'aquest lligam fatal de dependència amb la matèria, només cal pensar que tota la capacitat intel·lectual, creativa, espiritual, etc., d'una persona queda reduïda al no-res, si la matèria d'un coàgul sanguini s'encalla en una bifurcació arterial del cervell.

Per resumir, diria que la intel·ligència humana i les seves capacitats espirituals meravelloses també són un misteri de la matèria. Per usar una metàfora bíblica, podríem dir que la intel·ligència es troba enclosa en la matèria, com el roure, la gran brancada del qual acull els ocells del cel, està enclòs en l'aglà d'on surt.

Ens estranya molt i és un gran misteri que la vida (i per tant la intel·ligència) pugui estar enclosa en la matèria. I, en canvi, no ens estranya tant ni ens sembla tan misteriós que l'existència també pugui estar-hi enclosa. Perquè, com és que la matèria, o l'energia d'on diuen que aquesta ve, existeixen? No és un misteri tan gran com que la matèria enclogui la vida i la intel·ligència?

Penso, doncs, que la intel·ligència i el pensament humà estan lligats a la matèria; i que res que estigui lligat a la matèria no és lliure perquè la matèria no ho és –encara que, segons alguns, sigui fruit d'una energia prematèrica.

Aquesta és una opinió meua i no coincideix prou amb la de l'autor. Però això no treu el gran valor del llibre en qüestió i no fa que no valgui molt la pena de llegir-lo. Tot al contrari.

producció de la llibertat, seria la mateixa llibertat la que produiria la destrucció de l'espècie. Esperem que l'espècie humana sigui capaç d'adonar-se de la necessitat de canviar d'actius abans de la seva destrucció total.

Pel que fa, doncs, a la llibertat, penso que, més aviat, el que tenim és una llibertat *condicionada*, que ens permet actuar «lliurement»,

mentre no intentem sobrepassar els límits que ens imposa la matèria a què estem *fatalment* lligats. Dins de la nostra reserva, en el si de l'univers, podem actuar «lliurement» en les relacions socials i polítiques (si no hi ha dictadures), activitats artístiques, lucratives, recreatives, espirituals, creatives, etc., però no podem sortir dels límits que ens imposa la matèria.

"Aprofiti la seva pròpia aigua per regar"

POUS D'AIGUA

40 anys d'experiència!

- Utilitzi l'aigua de la seva finca per regar el jardí i l'hort, per a la piscina i per a ús domèstic
- Disposem d'equips de reduïdes dimensions, ràpids i silenciosos • Fem el seu pou en un dia

POUS OBERTS: Construcció, neteja i aprofundiment

Demani informació: POUS I PERFORACIONS J. SERRAINAT

646 37 65 03 - 972 21 33 03 - info@perfoserrainat.com - www.perfoserrainat.com

C/ Pont Major, 43, baixos - 17007 GIRONA

